

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yksityisistä teistä annetun lain säännöksiä, jotka koskevat tieosakkaiden oikeutta rajoittaa tien käyttöä muilta kuin tieosakkailta. Valtion tai kunnan avustaessa muunkin kuin yksityisistä teistä annetun lain perusteella tiekuntaa tai tieosakkaita yhteisesti tien kunnossapidossa, parantamisessa tai rakentamisessa ei tien käyttämistä muiden kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvaan liikenteeseen saisi kieltää.

Sen lisäksi että tieosakkaat tai tiekunta voivat kieltää yleisesti moottori- tai hevosajoneuvoilla tapahtuvan tien käytön, ehdotetaan, että tieosakkaiden tai tiekunnan lupa tarvittaisiin sellaiseen muuhunkin tiellä tapahtuvaan vähäistä suurempaa haittaa aiheuttavaan toimintaan, joka on muun kuin tieosakkaan järjestämää. Tällaisissa tapauksissa voitaisiin ulkopuolisten tien käyttö tietyin edellytyksin yleisesti kieltää tai sitä rajoittaa.

Esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi

mahdollisuutta suorittaa tietoimituksen yhteydessä tilusvaihto tai alueen siirtäminen kiinteistöstä toiseen. Tällaisia tilusjärjestelyjä voitaisiin suorittaa muissakin tapauksissa kuin järjestelytarpeen aiheutuessa tieoikeuden myöntämisestä uutta tietä varten tai tien tekemisestä. Lisäksi tietoimituksen toimitusmiehillä olisi mahdollisuus päättää tilusjärjestelyn suorittamisesta, vaikka kukaan asianosaisista ei sitä vaatisikaan edellyttäen, että tilusjärjestely harkitaan tärkeäksi tarkoituksenmukaisen kiinteistöjaotuksen aikaansaamiseksi. Tämän lisäksi ehdotetaan, että alueellisen yksityistietoimituksen suorittamista voisi hakea myös yleisen tien tai radan pitäjää.

Lakiin ehdotetaan tehtäväksi myös eräitä teknisiä tarkistuksia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2003 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Tien sulkeminen muiden kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvalta liikenteeltä (96 §)

Yksityisistä teistä annettuun lakiin (358/1962), jäljempänä yksityistielaki, tehtiin useita muutoksia 1 päivänä tammikuuta 2001 voimaan tulleella lailla. Siinä yhteydessä muutettiin myös yksityistien aukipitämistä koskevaa yksityistielain 96 §:n 1 momenttia. Ennalleen jäi laissa jo aikaisemminkin ollut periaate, että valtion tai kunnan avustaessa yksityistien kunnossapitoa tai kunnan vastassa kustannuksellaan tällaisen tien kunnos-

sapidosta, ei tien käyttämistä muuhun kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvaan liikenteeseen saa kieltää. Tien aukipitämistä koskeva velvoite on 96 §:n 2 momentin mukaan voimassa kymmenen vuoden ajan viimeisen avustuserän nostamisesta taikka kunnan tekemän työn päättymisestä, jos kunta on antanut avustusta yksityistien tekemiseen tai tehnyt tien kokonaan tai osaksi kunnan varoilla. Valtionavustus yksityisteiden tekemiseen on lakannut yksityisistä teistä annetun lain muuttoksella, joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996. Tuon lain voimaantulosäännöksen mukaan tien käyttämistä muuhun kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvaan liikenteeseen ei saa kieltää kymmenen vuoden aikana

viimeisen avustuserän nostamisesta lukien. Nykyisin valtion avustusta voidaan myöntää paitsi yksityistien kunnossapitoon myös sen parantamiseen. Yksityistielain 6 §:n 2 momentin mukaan parantaminen luetaan tien tekemiseen. Vuoden 1996 jälkeen onkin epäselvää, voiko tien parantamiseen avustusta saanut tiekunta säännöksen puuttuessa sulkea tien vai ei.

Valtio voi avustaa yksityisteiden pitoa myös muun kuin yksityistielain perusteella. Eduskunnan käsitellessä hallituksen esitystä laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 198/2000 vp) on maa- ja metsätalousvaliokunta mietinnössään 5/2001 vp todennut esiin nousseen kysymyksen siitä, mitä vaikutuksia ehdotetulla muutoksella ja kyseisen tuen saamisella on tien käyttöä koskevien rajoitusten määrittämiseen. Valiokunta on todennut yksityistielakiin sisältyvän säännöksiä, joissa määritellään valtiolta tai kunnalta saadun avustuksen vaikutuksia tien käyttörajoitusten määrittämiseen. Valiokunnan asiantuntijakokouksissa oli käynyt ilmi, että yksityistielaki on siltä osin tulkinnanvarainen ja epäselvä. Valiokunta on todennut yleisenä huomiona, että mahdolliset selventävät lainmuutokset edellyttävät erityisselvitystä, jossa velvollisuutta pitää tie avoimena ja toisaalta sulkemisoikeutta sekä näiden suhdetta erilaisiin avustuksiin tarkastellaan kokonaisuutena. Valiokunnan lausuman perusteella on oikeusministeriö esittänyt, että liikenne- ja viestintäministeriö yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kanssa ryhtyisi tarvittaviin toimenpiteisiin oikeustilan selkeyttämiseksi.

Yksityistielain 96 §:n tulkinnassa epäselvyyttä on aiheuttanut, minkä lain mukaista valtionavustusta säännöksessä tarkoitetaan. Oikeuskäytännössä on esillä ollut sellaisen tien sulkeminen, jonka tekemiseen on myönnetty metsänparannusvaroista lainoja ja avustuksia. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan KKO 1991:30, etteivät valtion metsänparannusvaroista yksityistien rakentamiseen myönnetty tilakohtaiset lainat ja avustukset olleet sellaisia yksityistielain 96 §:n 3 momentissa tarkoitettuja valtion avustuksia, joiden saaminen estäisi tiekuntaa määrittämistä tielle saman lain 80 §:n 1 momentissa mainittuja käyttörajoituksia.

Yleisesti ottaen on pidettävä perusteltuna, että julkisen vallan osallistuessa avustuksien tai työsuorituksien yksityisen tien pitämiseen tiellä tulisi sallia muidenkin kuin tieosakkaiden liikenne. Edellytykseksi tulisi kuitenkin asettaa, että avustus osoitetaan yksityisen tien pitäjälle eli järjestäytyneen tieyhtymän osalta tiekunnalle ja muissa tapauksissa tieosakkaille yhteisesti ja että avustusta annettaisiin tienpitoon eli kunnossapitoon, parantamiseen tai uuden tien rakentamiseen. Tällaista valtionavustusta voidaan myöntää esimerkiksi työllisyyslain (275/1987), alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) tai uusjakojen tukemisesta annetun lain (24/1981) nojalla. Kunnat voivat avustaa yksityisiä teitä raha-avustuksien tai erilaisiin työsuorituksiin kuntalain (365/1995) nojalla. Sen sijaan sellaisilla avustuksilla, kuten kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) mukaisella rahoituksella, jossa avustuksen saajana ei ole tiekuntaa tai tieosakkaat yhteisesti vaan yksityinen maanomistaja, ei olisi vaikutusta oikeuteen sulkea tie ulkopuoliselta liikenteeltä.

Edellä olevan perusteella ehdotetaan 96 §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että valtion tai kunnan avustaessa yksityistielain tai muun lain perusteella tiekuntaa tai tieosakkaita yhteisesti tien kunnossapidossa, tien käyttämistä ei saisi kieltää sinä ajanjaksona, jota avustus koskee. Sama olisi voimassa tiestä, jonka kunnossapidosta kunta vastaa kustannuksellaan. Yhdenmukaisuuden saamiseksi ennen kaikkea lain 80 §:n kanssa ehdotetaan, että edellä mainitun 96 §:n 1 momentissa tiekunnan tai tieosakkaiden suostumus säännölliseen liikenteen harjoittamiseen muutettaisiin tiekunnan tai osakkaiden myöntämäksi luvaksi.

Samana periaatetta noudattaen ehdotetaan 2 momenttia muutettavaksi siten, että valtion tai kunnan avustaessa tämän tai muun lain perusteella tiekuntaa tai tieosakkaita yhteisesti tien parantamisessa tai uuden tien rakentamisessa taikka jos tie on tehty kokonaan tai osaksi kunnan varoilla, olisi tien sulkeminen kielletty kymmenen vuoden ajan viimeisen avustuserän nostamisesta tai kunnan tekemän tietyön päättymisestä.

1.2. Yksityisen tien käyttäminen toimitaan, josta aiheutuu vähäistä suurempaa haittaa

Nykytilanne ja siihen liittyvät ongelmat (80 ja 101 a §)

Yksityisteihin kohdistuu pysyvän liikennetarpeen lisäksi usein vapaa-ajan liikennetarpeita. Yksityiset tiet tarjoavat mahdollisuuden päästä luontoon marjastamaan, sienestämään, kalastamaan, metsästämään ja retkeilemään. Yksityiset tiet ovat luonnonpolkuja helppokulkuisempia ja siten myös luonnon virkistyskäytölle tärkeitä. Erilaiset muutkin vapaa-ajan harrastusmahdollisuudet kuten maatila-, luonto- ja virkistysmatkailu aiheuttavat yksityisteihin kohdistuvaa liikennetarvetta. Ratsastuksesta ja ravitoiminnasta on tullut yhä suosittu harrastusmuoto.

Ympäristöministeriössä on hallitusohjelman toteuttamiseen liittyen valmistunut selvitys "Ohjelma luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi" (Suomen ympäristö, julkaisu 535 vuodelta 2002). Työryhmän toimenpide-ehdotuksiin sisältyy muun ohella kannanotot jokamiehenoikeuksien turvaamisesta luonnon virkistyskäytön perusteena sekä pientieverkon kunnan ja käytettävyyden turvaamisesta myös virkistys- ja matkailukäytössä.

Moottorikäyttöisten ajoneuvojen ja hevosajoneuvojen käytöstä voi tienpitäjä päättää lain nykyisen 80 §:n 1 momentin mukaisesti. Mahdollisen käyttökiellon tulee olla merkittynä tien varteen. Tien saa myös sulkea puomilla. Myös hevosajoneuvoilla tapahtuva tien käyttö voidaan kieltää niiltä, joilla ei ole oikeutta tiehen. Hevosajoneuvolla tarkoitetaan ajoneuvojen rakenteesta ja varusteista annetun asetuksen (1256/1992) 11 §:n 2 kohdan mukaan hevosen vetämää vaunua tai rekeä. Sen sijaan ratsastuksesta ei ole yksityistielaisissa säännöksiä.

Ratsastus- tai ravitoimintaa harjoittavan kiinteistön ollessa yksityistien osakas otetaan ratsastamisesta tai ravitoiminnasta johtuva tien käyttö huomioon kiinteistön tieyksiköinnissä. Muiden kuin tiekunnan osakkaiden ratsastaminen voi perustua joko jokamiehenoikeuteen tai tienpitäjän suostumukseen. Yksitystien pitäjän kannalta katsoen ratsastami-

nen lisää tienpidon kustannusta, minkä vuoksi muun kuin tieosakkaan järjestämä ratsastaminen on haluttu kieltää tai sitä rajoittaa taikka periä siitä käyttömaksu. Ratsastajat ovat jokamiehenoikeuteen vedoten pitäneet kuitenkin ratsastamiseen puuttumista yleensä lainvastaisena.

Jokamiehenoikeus on Pohjoismaissa vanhastaan voimassa oleva järjestelmä, jonka mukaan jokaisella on oikeus liikkua toisen maalla satunnaisesti ja haittaa aiheuttamatta ilman, että hän tarvitsee siihen erikseen maanomistajan lupaa. Oikeuskirjallisuudessa jokamiehenoikeutta on luonnehdittu toisen kiinteään omaisuuteen kohdistuvaksi käyttövallaksi, joka ei perustu omistusoikeuteen tai kiinteään omaisuuteen kohdistuviin erityisiin oikeuksiin, ja joka on käyttäjälleen maksutonta. Yleisen käsityksen mukaan yksityisiä teitä voidaan käyttää jokamiehenoikeuden nojalla kävelyyn, hiihtämiseen, pyöräilyyn ja rajoitetusti myös ratsastamiseen.

Jokamiehenoikeuden luonteeseen kuuluu tietty varovaisuus ja hienotunteisuus sekä haittattomuus toisen maalla liikuttaessa. Maanomistajan on siedettävä liikkumista tiettyyn rajaan saakka. Rikoslain (39/1889) 28 luvun 11 §:n mukaan se, joka luvottomasti käyttää toisen pihamaata kulkutienään tai ottaa haltuunsa toisen hallinnassa olevaa maata, on tuomittava hallinnan loukkauksesta rangaistukseen. Hallinnan loukkauksena ei kuitenkaan pidetä tekoa, josta on aiheutunut ainoastaan vähäinen haitta

Kävelystä, hiihtämisestä ja pyöräilystä ei aiheudu tienpitäjälle kustannuksia tai muitakaan ongelmia silloin kun tie ei kulje pihapiirissä. Sen sijaan ratsastus usein jättää jälkensä tien pintaan. Laajamittainen ratsastus voi vaurioittaa tietä siten, että se lisää merkittävästi tienpidon kustannuksia. Tienpidon ongelmat ovatkin lisääntyneet erityisesti käyetyimpien ratsastustallien lähiteillä. Usein talit tekevät sopimukset teiden käytöstä ja osallistuvat tienpitokustannuksiin. Koska kuitenkin ongelmia tien käyttöoikeudesta ratsastukseen ja ratsastuksesta aiheutuvien vahinkojen korvaukseen on, yksityistielakia halutaan selkeyttää tältä osin.

Myös muu toiminta kuin ratsastaminen, kuten järjestetyt pyöräilytapahtumat, urheilukilpailut ja muut tapahtumat lisäävät yksi-

tyisteiden käyttöä. Esimerkiksi metsästyksen yhteydessä yksityisteillä saattaa liikkua paljon muita kuin tieosakkaita, jotka pysäköivät ajoneuvojaan tiealueelle. Samoin erilaisten kalastustapahtumien yhteydessä yksityisteitä saatetaan käyttää pysäköintipaikkoina tavalla, joka häiritsee osakkaiden omaa kulkemista. Tulevaisuudessa erilaiset teitä kuluttavat järjestetyt toiminnot saattavat nykyisestä lisääntyä. Tällaisesta ulkopuolisen järjestämistä usein toistuvasta toiminnasta aiheutuu yleensä tienpidolle lisäkustannuksia. Siksi on yleisen oikeustajunkin mukaista, että toiminnan järjestäjä korvaa aiheuttamansa lisäkustannukset. Tämä on melko tavanomainen käytäntö jo nykyisinkin.

Luvan perusteella tapahtuva tien käyttö

Lain 80 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan tilapäisten kuljetusten ohella tulisi luvanvaraiseksi myös sellainen muun kuin tieosakkaan järjestämä säännöllinen tai tilapäinen toiminta, josta aiheutuu vähäistä suurempaa haittaa tien pitämiseksi, tieosakkaille tai sijaintikiinteistölle. Tällaista haittaa olisi esimerkiksi tienpitokustannusten lisääntyminen, tieosakkaiden liikenteen vaikeutuminen tai vaarantuminen taikka tien sijaintikiinteistön asumiselle tai muulle käytölle aiheutuva häiriö. Lähtökohtana on, että satunnaisesta käytöstä tielle ei aiheudu yleensä haittaa. Joskus haittaa aiheutuu tilapäisestäkin toiminnasta, ja säännöllinen käyttö yleensä aiheuttaa haittaa. Siksi vähäistä suurempaa haittaa aiheuttavaan toimintaan olisi oltava lupa. Säännöllistä tien käyttöä aiheuttava toiminta ei tässä lainkohdassa tarkoitetuissa tapauksissa kuitenkaan olisi niin intensiivistä, että se ylittäisi lain 10 §:ssä tarkoitettuja kriteereitä, joiden perusteella yrittäjän olisi hauduttava tien osakkaaksi.

Ehdotetun säännöksen sanamuoto rajaa soveltamisalan ulkopuolelle jokamiehenoikeuden nojalla tapahtuvan liikkumisen. Ulkopuolisten satunnainen kävely ja pyöräily olisivat edelleen sallittuja yksityisteillä. Sen sijaan järjestetty, useimmiten taloudellisessa hyötymistarkoituksessa harjoitettu ja tienpidolle lisäkustannuksia sekä muuta haittaa aiheuttava toiminta jäisi jokamiehenoikeuden ulkopuolelle ja vaatisi tieosakkaiden tai tie-

kunnan luvan. Luvanvaraista olisi siten yleensä ratsastustallien läheisyydessä tai urheilutapahtumien yhteydessä tapahtuva yksityisteiden käyttö. Ehdotettu muutos ei vaikuttaisi jokamiehenoikeuksien nykyiseen sisältöön ja laajuuteen.

Lain 80 §:ään ehdotetaan sisällytettäväksi uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin luvan antajasta ja käyttömaksusta. Tilapäiseen tien käyttöön antaisi luvan järjestäytymättömän tieyrityksen puolesta tieosakas tai tiekunnan puolesta toimitsijamies tai hoitokunta. Lupa voisi olla suullinen ja suostumusperusteinenkin. Lupamenettely olisi mahdollisimman joustava, koska luvantarve voi tulla tietoon vain vähän ennen kuljetusta tai kulkemista. Säännölliseen tien käyttöön voisi luvan antaa vain tiekunnan kokous tai tieosakkaat yhdessä. Tarvittaessa säännölliselle käyttäjälle voitaisiin alussa antaa tilapäinen lupa seuraavaan tiekunnan kokoukseen saakka.

Vähäistä suurempaa haittaa aiheuttavasta tien käytöstä voidaan periä käyttömaksu. Lupa hakiessaan toiminnan järjestäjä sekä tiekunta tai tieosakkaat voivat sopia mahdollisista käyttömaksuista tai lisäkustannuksen korvaamisesta esimerkiksi työsuorituksella. Vähäistä suuremmasta haitasta tienpidolle aiheutuviin lisäkustannuksiin tilapäisesti tai säännöllisesti tietä käyttävien tulisi osallistua aiheuttamansa haitan mukaisessa suhteessa. Käyttömaksun perusteet määräytyisivät lain 26 §:n mukaan, eli sen mukaan kuin harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon vastaavanlaisesta käytöstä osakkaalle määrättävä tiemaksu. Käyttömaksu perittäisiin toiminnan tai tilaisuuden järjestäjältä eli esimerkiksi kalastuskilpailun, urheilutapahtuman tai metsästyksen järjestäjältä.

Esityksellä ei rajoitettaisi yksityistielain 4 §:ssä tarkoitettua liikkumista, vaan täsmennettäisiin säännöksen sisältöä saattamalla kaikki tienkäyttö samaan asemaan. Esityksessä ei siten puututtaisi perustuslain liikkumisvapauteen eikä muihinkaan perusoikeuksiin. Ruotsissa on ehdotettu samantapaista lainmuutosta. Ruotsin hevosjärjestöjen yhteisellä

Internet-sivulla <http://www.ridsport.se/alleman.pdf> todetaan, että järjestetty ratsastus enempiä kuin ratsastuskoulun tai -leirin järjestäminen eivät kuulu jokamiehenoikeuden piiriin. Järjestäjä keho-

tetaan hankkimaan maanomistajan lupa, jos maanomistajan maata käytetään säännöllisesti näihin toimintoihin.

Tien käytön kieltäminen tai rajoittaminen

Silloin kun tienpidolle aiheutuva vähäistä suurempi haitta johtuu esimerkiksi useista satunnaisesti tietä käyttävistä tai tien käytöstä ei voida muutoin sopia, voisivat tiekunta tai tieosakkaat 80 §:n 3 momentin mukaan kunnan suostumuksella kieltää muutakin kuin moottori- tai hevosajoneuvoilla tapahtuvaa tien käyttämistä tai rajoittaa sitä. Siten tiekuntien päätöksenteolla olisi kunnan suostumus, ja asianosaisilla olisi mahdollisuus muutoksenhakuun. Kielto tai rajoitus koskisi tuolloin lähinnä ratsastusta. Asiasta päätettäisiin tieosakkaiden tai tiekunnan kokouksessa, jonka päätös tieosakkaalla tai muulla asianosaisella on yksityistielain 70 §:n 1 momentin mukaisilla perusteilla oikeus saattaa kunnan tielautakunnan ratkaistavaksi.

Ehdotuksella ei muutettaisi nykyistä liikennemerkkien asettamiskäytäntöä. Kielto tai rajoitus tulisi aina osoittaa liikennemerkeillä. Tieliikennelain (267/1981) 51 §:n 2 momentin mukaan tiekunta päättää pysyvän liikenteenohjauslaitteen asettamisesta saatuaan siihen kunnan suostumuksen. Kunta ei saa evätä suostumusta ilman pätevää syytä. Kunnassa tieliikennelain 51 §:n 2 momentin mukaisena suostumuksenantajana ei yleensä ole tielautakunta, vaan valtuuston hyväksymässä johtosäännössä määrätty toimielin. Selvyyden vuoksi ehdotetaan lakiin lisättäväksi uusi 101 a §, jossa todettaisiin, että antaessaan tämän lain 80 §:n 3 momentin mukaisen suostumuksen kunta samalla antaisi myös tieliikennelain 51 §:n 2 momentin mukaisen suostumuksen. Suostumukset kunta voisi antaa vasta tarkistettuaan, että tieosakkaiden tai tiekunnan päätöstä ei ole saatettu tielautakunnan ratkaistavaksi. Uusi 101 a § koskisi myös yksityisistä teitä annetun lain 96 §:n mukaista kunnan suostumusta.

Muilta osin kolmannessa momentissa säilyisivät asiallisesti ennallaan lain 80 §:n 1 momentissa nyt olevat säännökset. Nykyisiä 80 §:n 3 ja 4 momentin säännöksiä vastaavat säännökset ovat 4 ja 5 momenteissa.

Ehdotetusta 80 §:n uudelleenmuotoilusta

aiheutuu muutokset tielautakunnan ja tiekunnan tehtäväluetteloihin 52 §:n 1 momentin 11) kohtaan ja 64 §:n 2 momentin 11) kohtaan.

Yksityistielain 10 luvun otsikko

Yksityistielain 10 luvun otsikossa puhutaan tien tilapäisestä käyttämisestä, mutta nyt käyttö ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös tien säännöllistä käyttämistä. Sen vuoksi luvun otsikko ehdotetaan muutettavaksi muotoon Tien muu käyttäminen ja muun alueen käyttäminen tilapäisesti tienä.

1.3. Tilusjärjestelyt yksityistietoimituksessa (38 a §)

Nykyisen lain 38 a §:ssä on säännökset kiinteistönmäärityksen ja tilusjärjestelyjen suorittamisesta yksityistietoimituksessa ilman eri määräystä. Tilusjärjestelytoimenpiteinä voidaan suorittaa tilusvaihtoja ja alueen siirtämisä. Nykyisten säännösten mukaan tilusjärjestelytoimenpiteitä voidaan suorittaa lainkohdassa mainituin edellytyksin silloin kun järjestelyn tarve johtuu tieoikeuden myöntämisestä uutta tietä varten tai tien tekemisestä. Tilusjärjestelyn edellytyksenä on, että tietoimituksen hakija tai asianomaisen alueen omistaja vaatii tilusjärjestelyn suorittamista.

Olosuhteiden muuttumisen vuoksi on aikaisempaa useammin syntynyt tarvetta järjestellä uudelleen olemassa olevia kulkuyhteyksiä. Näiden toimenpiteiden yhteydessä on usein tarpeellista ja tarkoituksenmukaista suorittaa tilusjärjestelyjä. Esimerkiksi kun liikenneturvallisuussyistä joudutaan lakkauttamaan yksityisen tien tasoylikäytävä ja tämän vuoksi jonkin tilan vähäinen alue jää rautatien eristämäksi, olisi tilusvaihto tai alueen siirtäminen kiinteistöstä toiseen usein tarkoituksenmukainen ratkaisu. Samoin tien siirtämisen tai oikaisemisen yhteydessä olisi usein tarpeen suorittaa tilusjärjestelyjä tarkoituksenmukaisen kiinteistöjaotuksen aikaansaamiseksi. Tämän vuoksi ehdotetaan tilusjärjestelymahdollisuuksia laajennettaviksi siten, että tietoimituksen yhteydessä toimitusmiehet voisivat ilman eri määräystä suorittaa tilusvaihtoja ja alueen siirtämisä siitä riip-

pumatta, millaisesta tiehen tai tieoikeuteen kohdistuvasta toimenpiteestä on kysymys, jos tilusjärjestelyn suorittamistarve johtuu kulkuyhteyksien muuttamisesta.

Nykyään tilusjärjestely saadaan suorittaa vain tietoimituksen hakijan tai asianomaisen alueen omistajan vaatimuksesta. Vaikka tätä on edelleen pidettävä pääsääntönä, tulisi toimitusmiehillä olla mahdollisuus päättää tilusjärjestelyn suorittamisesta, vaikka kukaan asianosaisista ei tällaista vaatimusta tekisikään, jos tilusjärjestely on tärkeää tarkoituksenmukaisen kiinteistöjaotuksen aikaansaamiseksi. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi tätä koskeva säännös.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännökset niistä eri tilanteista, joissa tilusvaihto voidaan suorittaa. Kulkuyhteyden järjestäminen saattaa edellyttää tilusvaihdon suorittamista sellaisen haitan syntymisen ehkäisemiseksi, joka estäisi tien tekemisen tai muunlaisen kulkuyhteyttä koskevan järjestelyn suorittamisen. Varsinkin tasoylikäytävien lakkauttamisen vuoksi jouduttaisiin usein rakentamaan yli- tai alikäytäviä taikka maksamaan kiertohaittakorvauksia varsin vähäisten alueiden kulkuyhteyksien järjestämiseksi. Tällaisissa tapauksissa voidaan monesti tilusjärjestelyn avulla saada aikaan sellainen kiinteistöjaotuksen muutos, että uuden kulkuyhteyden rakentaminen käy tarpeettomaksi. Vaikka tien rakentamisen tai parantamisen yhteydessä tie pyritään mahdollisuuksien mukaan sijoittamaan siten, ettei olemassa oleva kiinteistöjaotus pirstoudu, joudutaan tie tiheän kiinteistöjaotuksen alueella käytännössä usein sijoittamaan siten, että se jakaa olemassa olevia palstoja. Näissä tapauksissa voidaan kiinteistöjaotuksen huononeminen estää suorittamalla tilusvaihto. Ehdotuksen mukaan tilusvaihto voitaisiin suorittaa niissä tapauksissa, joissa sillä saadaan aikaan merkittävä parannus kiinteistöjaotukseen.

Ehdotuksen mukaan tilusvaihto olisi ensisijainen tilusjärjestelytoimenpide. Kaikissa tapauksissa eivät kiinteistöt sijaitse toisiinsa nähden siten, että tilusvaihto voitaisiin sopivasti suorittaa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että tilusvaihdon sijasta voitaisiin suorittaa 2 momentissa mainittujen edellytysten vallitessa alueen siirtäminen kiinteistöstä toiseen rahana suoritettavaa täyttä korvausta vastaan,

jos toimenpide kohdistuu arvoltaan vähäiseen alueeseen. Lisäksi ehdotetaan, että alueen siirtäminen voitaisiin tehdä tilusvaihdon sijasta myös silloin, kun asianomaisten kiinteistöjen omistajat niin sopivat.

Tilusvaihdon ja alueen siirtämisen yleisenä edellytyksenä olisi, kuten nykyäänkin, ettei siitä aiheudu kenellekään sanottavaa haittaa. Muutoin näihin toimenpiteisiin sovellettaisiin kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 59, 65 ja 66 §:ssä olevia säännöksiä. Tätä koskeva viittaus otettaisiin pykälän 4 momenttiin.

Siirtyvän alueen käyttötarkoitus saattaa muuttua sekä tilusvaihdon että alueen siirtämisen seurauksena. Esimerkiksi rautatien eristämän pienen peltokappaleen, joka liitetäisiin naapurikiinteistön metsäalueeseen, käyttötarkoitus muuttuu käytännössä pellostametsämaaksi. Tällöin sen arvo alenee. Jotta tästä käyttötarkoituksen muutoksesta aiheutuva arvon alentuminen ei jäisi tilusjärjestelyyn osallisten kiinteistöjen omistajien tappioksi, ehdotetaan 5 momentiksi otettavaksi säännös siitä, että arvojen erotus on määrättävä sen asianomaisen korvattavaksi, joka hyötyy tällaisen toimenpiteen suorittamisesta. Tavallisesti hyötyjä on se, jonka hakeuksesta tieyhteyksien järjestely suoritetaan ja joka tilusjärjestelyn johdosta välttyy rakentamasta korvaavia kulkuyhteyksiä tai suorittamasta kiertohaitasta korvauksia.

1.4. Alueellisen tietoimituksen hakeminen (38 c §)

Nykyisen lain 38 c §:ssä säädetään alueellisesta tietoimituksesta. Se voidaan suorittaa tietyllä alueella muun muassa silloin kun alueen liikenteellisten olosuhteiden muuttamisen vuoksi on tarpeen järjestellä tieoikeuksia vastaamaan muuttuneita olosuhteita. Tällaisena olosuhteiden muuttumisena voidaan pitää myös sitä, että alueen kautta kulkevan yleisen tien liikenne on siinä määrin lisääntynyt, että liikenneturvallisuuden ja tien välityskyvyn ylläpitämiseksi on tarpeen ryhtyä toimenpiteisiin erityisesti maataloustyöstä aiheutuvan liikenteen vähentämiseksi yleisellä tiellä. Selvityksissä on tullut esille, että alueen yksityistieverkkoa kehittämällä laajemminkin kuin vain järjestelemällä yksityisten teiden liittymiä yleiseen tiehen voidaan

saada aikaan kestävämpiä liikennetarkoituksia ja vähentää pysyvästi maatalouskoneiden liikennettä yleisellä tiellä. Tällöin on useimmiten tarkoituksenmukaista suorittaa alueellinen yksityistietoimitus. Kun näissä tapauksissa alueellisella tietoimituksella pyritään yleisen tien liikenneturvallisuuden ja välityskyvyn edistämiseen, ehdotetaan, että yleisen tien pitäjä voisi hakea alueellista tietoimitusta. Silloin tienpitäjän vastuulle tulisivat myös hakijaa koskevat velvoitteet.

Junien nopeuksien lisääntymisen vuoksi ja liikenneturvallisuuden parantamiseksi Ratahallintokeskus on päättänyt vähentää tasoyli käytäviä. Tällöin joudutaan rautatien ympäristössä tekemään huomattavia muutoksia myös yksityistieverkkoon. Kulkuyhteyksien uudelleen järjestämiseksi olisi usein tarkoituksenmukaista suorittaa alueellinen tietoimitus. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 1 momenttiin lisättäväksi, että yleisen tien pitäjän lisäksi myös radan pitäjä voisi hakea alueellista tietoimitusta.

Kun yleisen tien tai radan pitäjän hakemuksesta suoritettavasta alueellisesta tietoimituksesta pääsääntöisesti hyötyy toimituksen hakija, ehdotetaan pykälään lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan tällaisen toimituksen johdosta suoritettavat korvaukset on hakijan maksettava. Poikkeustapauksissa saattaa muukin asianosainen saada toimituksessa suoritetuista toimenpiteistä sellaista erityistä hyötyä, että hänet voidaan velvoittaa osallistumaan korvausten maksamiseen joltakin osin.

1.5. Muita muutosehdotuksia (24, 33 a, 89 a, 97 a ja 98 a §)

Nykyisen lain selventämiseksi ehdotetaan 24 §:ään otettavaksi uusi 3 momentti, jonka mukaan pykälässä tarkoitettu korvaus tien tekemisen kustannuksista määrättäisiin vain sitä erikseen vaadittaessa ja se olisi määrättävä maksettavaksi tiekunnalle tai tieosakkaille yhteisesti ja ositeltava osakkaiden kesken tieyksikköjen mukaisessa suhteessa tai muun kohtuullisen perusteen mukaan. Korvausasia voitaisiin ratkaista vain siinä yhteydessä kun oikeus tiehen annetaan.

Yksityistieasetuksessa ollut, nyt jo kumottu tarkkailutietä koskeva säännös ehdotetaan

otettavaksi sellaisenaan uudeksi yksityistielain 97 a §:ksi. Säännöksen säädöstaso saadaan näin vastaamaan uuden perustuslain vaatimuksia. Yksityistielain 98 a §:n valtionapua koskeva muutoksenhakusäännös ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi valtionavustuslain (688/2001) muutoksenhakusäännöksen kanssa.

Lisäksi korjattaisiin lain 33 a §:n 2 momentissa ja 89 a §:n 2 momentissa olevat virheeliset lakiviittaukset.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatio- eikä henkilövaikutuksia.

2.2. Taloudelliset vaikutukset

Yksityisen tien pitäjän mahdollisuus kantaa maksu tiellä järjestettävästä toiminnasta lisäisi toiminnan harjoittajien kustannuksia. Käyttömaksulla nämä osallistuisivat tien kunnossapidon lisäkustannuksiin, joita toiminta aiheuttaa. Useimmissa tapauksissa asiasta sovitaan toiminnan harjoittajan ja tienpitäjän kanssa. Kaikkien osapuolten hyväksymää korvaussuositusta ei ole saatu aikaan. Toiminnan harjoittajille aiheutuvan lisäkustannuksen määrää on mahdoton arvioida, koska maksut olisivat tiekohtaisia ja maassa on arviolta noin 280 000 kilometriä yksityisiä teitä, joita koskevat päätökset ovat kaikki erilaisia ja eri suuruisia.

Valtiolle saattaa aiheutua kustannuksia alueellisista yksityistietoimituksista toimituskustannuksina ja erilaisina korvauksina. Ne tulisivat kuitenkin olemaan varsin vähäisiä niihin hyötyihin nähden, joita kulkuyhteyksien järjestelyillä saavutetaan. Kustannukset maksettaisiin Tiehallinnon tai Ratahallintokeskuksen määrärahoista niiden ollessa alueellisen tietoimituksen tai tilusjärjestelyn hakijoina.

2.3. Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä ympäristövaikutuksia. Kuitenkin tilusjärjestelyt ja kul-

kuyhteyksien järjestely alueellisissa yksityistietoimituksissa voivat joissain tapauksissa vähentää liikennetarvetta, jolloin ympäristöön kohdistuvat haittavaikutukset siltä osin vähenisivät.

2.4. Vaikutukset aluekehityksen kannalta

Esityksellä ei ole välittömiä aluekehitysvaikutuksia. Tilusjärjestelyjä ja alueiden siirtoja toteutettaisiin enimmäkseen haja-asutusalueilla. Järjestelyillä voi olla liikenneturvallisuutta edistäviä vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

3.1. Valmisteluelimet

Esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriön asettamassa työryhmässä, johon liikenne- ja viestintäministeriön edustajan lisäksi ovat kuuluneet oikeusministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, Maanmittauslaitoksen, Suomen Kuntaliiton, Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitto MTK ry:n sekä Suomen Tiejyhdistys ry:n edustajat. Työryhmän sihteerinä on toiminut Tiehallinnon keskushallinnon edustaja. Viimeistelyvaiheessa työhön on osallistunut myös ympäristöministeriön edustaja.

3.2. Lausunnot

Työryhmän ehdotuksesta on pyydetty lausunnot maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Maanmittauslaitokselta, Tiehallinnolta, Ratahallintokeskukselta, Suomen Kuntaliitolta, Suomen Tiejyhdistys ry:ltä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund rf:ltä, Suomen Hippos ry:ltä ja Suomen Ratsastajainliitto ry:ltä. Lausunnon on edellisten lisäksi toimittanut Suomen Yksityistiepalvelu. Lausunnoissa esitetyt seikat on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon esitystä viimeisteltäessä.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

5. Säättämisyjärjestys

Tarkoituksenmukaisen kiinteistöjaotuksen aikaansaamiseksi ehdotetaan lain 38 a §:ään otettavaksi säännökset tilusjärjestelyistä. Tilusjärjestelyt toteutetaan joko alueita vaihtamalla tai toissijaisesti arvoltaan vähäisen alueen siirtämisenä kiinteistöstä toiseen täytäkä korvausta vastaan. Lisäksi tilusjärjestelyjen suorittamiselle on tarkoin laissa rajatut edellytykset: niistä ei saa aiheutua sanottavaa haittaa. Alueet arvioidaan erikseen sekä luovuttajan että vastaanottajan kannalta. Tämän vuoksi kysymys ei ole sellaisesta omistajavallan rajoituksesta, joka vaikuttaisi säättämisyjärjestykseen.

Ehdotetun lain 80 §:ään sisältyy lisäys, jonka mukaan ulkopuolisella on oltava tieosakkaiden tai tiekunnan lupa tien käyttämiseen sellaiseen tiellä järjestettävään säännölliseen tai tilapäiseen toimintaan, josta aiheutuu vähäistä suurempaa haittaa. Lain 10 §:n 1 momentin mukaan elinkeinonharjoittajalle myönnettävän tieoikeuden edellytyksenä on muun muassa, että tien käyttämisestä ei aiheudu huomattavaa haittaa kiinteistölle eikä tieosakkaalle. Lakiin on jo aikaisemmin kirjattu säännös siitä, että säännölliseen liikenteen harjoittamiseen valtion tai kunnan avustusta saavilla teillä on oltava tieosakkaiden tai tiekunnan lupa. Siten luvanvaraisuuden kirjaaminen muutakin haittaavaa toimintaa ja kaikkia yksityisteitä koskevaksi on perusteltua ja hyväksyttävää. Ehdotus mahdollistaisi yhdenmukaisen käytännön eri yksityisteillä. Ehdotettu sääntely olisi tarkkarajainen eikä se merkitsisi sellaista liikkumisvapauden rajoittamista, että se vaikuttaisi säättämisyjärjestykseen. Koska osa lausunnonantajista on katsonut esityksen rajoittavan perusoikeuksia, ehdotetaan, että asiasta pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ehdotettuun lain 96 §:ään sisältyy velvoite olla kieltämättä yksityisen tien käyttöä muuhun kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuviin kuljetuksiin, jos kunta tai valtio avustaa tien kunnossapitoa, parantamista tai rakentamista.

Parantamis- ja rakentamisavustuksen saaneella tiekunnalla velvoite säilyy kymmenen vuotta viimeisen avustuserän nostamisesta. Tämä velvoite merkitsee sellaista omistajan käyttöoikeuden rajoitusta, jolla on suoranaista taloudellista merkitystä. Tämä rajoitus on kuitenkin suhteellisen vähäinen eikä vaikuta lakiehdotuksen säätämisyjärjestykseen. Perus-

tukslakivaliokunta on edellisen kerran 96 §:n muutoksia käsiteltäessä antamassaan lausunnossa 10/1995 vp todennut saman.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yksityisistä teistä 15 päivänä kesäkuuta 1962 annetun lain (358/1962) 33 a §:n 2 momentti, 38 a §, 38 c §:n 1 momentti, 52 §:n 1 momentin 11 kohta, 64 §:n 2 momentin 11 kohta, 10 luvun otsikko, 80 §, 89 a §:n 2 momentti sekä 96 ja 98 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 33 a §:n 2 momentti laissa 555/1995, 38 a § laissa 521/1975 ja mainitussa laissa 555/1995, 38 c §:n 1 momentti, 52 §:n 1 momentin 11 kohta ja 98 a § laissa 1079/2000, 89 a §:n 2 momentti mainitussa laissa 521/1975 sekä 96 § laissa 1606/1995 ja mainitussa laissa 1079/2000, sekä

lisätään 24 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 521/1975 ja 1079/2000, uusi 3 momentti, 38 c §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1079/2000, uusi 4 momentti sekä lakiin uusi 97 a ja 101 a § seuraavasti:

24 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettu korvaus määrätään vain, jos tiekunta tai, jollei tiekuntaa ole, tieosakkaat yhdessä tai joku heistä korvauksen määräämistä vaatii. Korvaus määrätään maksettavaksi tiekunnalle tai,

jollei tiekuntaa ole, tieosakkaille yhteisesti. Jolleivät toimituksessa läsnä olevat tieosakkaat muuta sovi, korvaus ositellaan tieosakkaiden kesken tieyksikköjen mukaisessa suhteessa tai muun kohtuullisen perusteen mukaan. Korvausta koskeva asia ratkaistaan samassa yhteydessä, jossa 1 momentin mukai-

nen oikeus tiehen annetaan.

33 a §

Korvaukset, jotka johtuvat 9 a §:n 2 momentissa tai 10 §:n 2 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä, maksaa se, joka on vaitinut toimenpiteen suorittamista. Jos muullekin asianosaiselle aiheutuu toimenpiteestä ilmeistä hyötyä, voidaan hänet velvoittaa osallistumaan korvauksiin saamansa hyödyn mukaan.

38 a §

Tietoimituksen yhteydessä toimitusmiehet voivat suorittaa ilman eri määräystä kiinteistön määrityksen, milloin toimenpide on tarpeen tiealueen määrittämiseksi tai muun tässä laissa tarkoitetun toimenpiteen suorittamiseksi. Samoin toimitusmiehet voivat ilman eri määräystä suorittaa sellaisen tilusvaihdon tai alueen siirtämisen, jonka suorittamistarve johtuu tien tekemisestä, tien tai tieoikeuden lakkauttamisesta taikka tieoikeuden muusta muuttamisesta, jos tietoimituksen hakija tai asianomaisen alueen omistaja sitä vaatii, taikka tilusvaihto tai alueen siirtäminen on tärkeää tarkoituksenmukaisen kiinteistöjaoituksen aikaansaamiseksi.

Tilusvaihdon edellytyksenä on, että sillä voidaan:

- 1) välttää sellaisen haitan syntyminen, joka estäisi kulkuyhteyttä koskevan järjestelyn suorittamisen;
- 2) vähentää huomattavasti niitä kustannuksia tai korvauksia, joita kulkuyhteyden järjestelystä muutoin aiheutuisi; tai
- 3) vähentää merkittävästi haittaa, joka kulkuyhteyden järjestelystä aiheutuisi kiinteistön tai sen osan tarkoituksenmukaiselle käytämiseksi.

Jos tilusvaihtoa ei voida sopivasti suorittaa tai asianomaisten kiinteistöjen omistajat sopivat alueen siirtämisestä, voidaan tilusvaihdon sijasta 2 momentissa mainituin edellytyksin arvoltaan vähäinen alue siirtää kiinteistöstä toiseen rahana suoritettavaa täyttä korvausta vastaan.

Tilusvaihdon ja alueen siirtämisen edellytyksenä on lisäksi, ettei siitä aiheudu kenellekään sanottavaa haittaa. Muutoin tilusvaihdosta ja alueen siirtämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä kiinteistönmuodostamislain 59, 65 ja 66 §:ssä säädetään.

Tilusvaihdossa ja alueen siirtämisessä arvioidaan kiinteistöstä toiseen siirtyvä alue erikseen luovuttavan ja vastaanottavan kiinteistön kannalta. Jos nämä arvot eroavat toisistaan, erotus on määrättävä sen asianosaisen korvattavaksi, joka hyötyy tällaisen toimenpiteen suorittamisesta.

38 c §

Alueella, jolla tieoikeudet ovat epäselvät tai jolla liikenteellisten olosuhteiden muuttamisen vuoksi on tarpeen tehdä tai lakkauttaa teitä taikka muutoin järjestellä tieoikeuksia, voidaan tarkoituksenmukaisten tieyhteyksien järjestämiseksi ja tieoikeuksien saattamiseksi vastaamaan muuttuneita olosuhteita kunnan, tiekunnan tai kiinteistön omistajan hakemuksesta suorittaa tällaista aluetta koskeva tietoimitus (*alueellinen tietoimitus*). Jos edellä tarkoitettu tieyhteyksien järjestely on tarpeen paikallisen liikenteen vähentämiseksi yleisellä tiellä taikka rautatien tasoristeyksien vähentämisen tai poistamisen vuoksi, alueellisen tietoimituksen suorittamista saa hakea myös yleisen tien tai radanpitäjä. Tietoimitusta haetaan maanmittaustoimistolta, joka antaa toimitusmääräyksen ja huolehtii toimituksen suorittamisesta silloinkin, kun toimitus koskee kokonaan kiinteistönmuodostamislain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua aluetta. Jos yleinen etu vaatii, maanmittaustoimisto voi antaa määräyksen alueellisen tietoimituksen suorittamiseen hakemuksetta.

Korvaukset, jotka aiheutuvat yleisen tien tai radanpitäjän hakemuksesta suoritettavassa alueellisessa tietoimituksessa aiheutuvista tieyhteyksien järjestelyistä, on hakijan maksettava. Jos järjestelystä tulee muulle asianosaiselle erityistä hyötyä, voidaan hänet velvoittaa osallistumaan korvausten maksamiseen sen mukaan kuin kohtuulliseksi harkitaan.

52 §

Jos kysymys on ennestään olevasta tiestä, on kunnan tielautakunnan, jolleivät asianosaiset ole heidän määrättävissään olevasta asiasta voineet sopia taikka jollei asiaa 38 §:n

mukaan tai muutoin tämän lain nojalla ole ratkaistava tietoisuudessa, päätettävä jäljempänä mainituista asioista:

11) jäljempänä 10 luvussa mainituista asioista 80 §:n 4 momentissa tarkoitettuja asioita lukuun ottamatta; sekä

64 §

Tiekunnan kokouksessa on erityisesti päätettävä:

11) 80 §:n 1 momentissa tarkoitettuun säännölliseen toimintaan tarvittavan luvan antamisesta sekä sellaisen kiellon antamisesta, josta säädetään 80 §:n 3 momentissa.

10 LUKU

Tien muu käyttäminen ja muun alueen käyttö tilapäisesti tienä

80 §

Tien käyttämiseen tarvitaan tieosakkaiden taikka tiekunnan lupa, jos tietä käytetään:

1) muun kuin tieosakkaan järjestämään säännölliseen tai tilapäiseen toimintaan, josta aiheutuu vähäistä suurempaa haittaa tien pitämiseksi, tieosakkaille tai kiinteistölle, jonka alueella tien on; tai

2) muun kuin tieosakkaan hyväksi tapahtuviin tilapäisiin kuljetuksiin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua luvun voi antaa tieosakas taikka, jos osakkaat muodostavat tiekunnan, toimitsijamies tai hoitokunta, jos kysymys on tilapäisestä tien käytöstä. Tien käytöstä voidaan periä 26 §:n mukainen käyttömaksu kuljetuksen tai toiminnan järjestäjältä.

Tieosakkaat taikka tiekunta voivat yleisesti kieltää kaikilla tai joillakin moottori- tai hevosajoneuvoilla tapahtuvan tien käytön tai työkoneiden kuljettamisen niiltä, joilla ei ole oikeutta tiehen. Lisäksi tieosakkaat tai tiekunta voivat kunnan suostumuksella yleisesti kieltää tai rajoittaa tien käyttöä toimintaan, josta aiheutuu 1 momentissa tarkoitettua haittaa. Tässä momentissa tarkoitettu kieltäminen ei ole esteenä tieosakkaan kiinteistölle kulkemi-

seen luvallisissa asioissa eikä estä toimitsijamiestä tai hoitokuntaa antamasta edellä tarkoitettua lupaa tiekunnan tien tilapäiseen käyttöön, jos siihen on painavia syitä. Valtion tai kunnan avustamien teiden osalta on kuitenkin voimassa, mitä 96 §:ssä säädetään.

Jos joku, jolla ei ole oikeutta tiehen, 1 tai 3 momentin vastaisesti käyttää tietä, hän on velvollinen vaadittaessa suorittamaan tien käytöstä 26 §:n mukaisen käyttömaksun sekä, jos tie on vaurioitunut, korvaamaan vahingon.

Jos tietä on käytetty 1 tai 3 momentin vastaisesti ja siitä vaaditaan rangaistusta, on myös korvausta koskevat vaatimukset tehtävä yleisessä tuomioistuimessa.

89 a §

Jos tietyön kustannuksiin tarvitaan etukäteen varoja, tulee tielautakunnan päätöksellään vahvistaa tarvittava määrä ottamalla huomioon 38 §:n 4 momentissa tarkoitettu kustannusarvio sekä samalla määrätä tieyksikköjen mukaan kultakin tieosakkaalta etukäteen perittävä osuus näistä kustannuksista.

96 §

Jos valtio tai kunta tämän tai muun lain perusteella avustaa tiekuntaa tai tieosakkaita yhteisesti tien kunnossapidossa, tien käyttämistä muuhun kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvaan liikenteeseen ei saa kieltää sinä ajanjaksona, jota avustus koskee. Sama on voimassa tiestä, jonka kunnossapidosta kunta vastaa kustannuksellaan. Säännöllisen liikenteen harjoittamiseen tarvitaan tällöinkin tiekunnan tai tieosakkaiden lupa samoin kuin tien käyttämiseen sellaiseen toimintaan, josta aiheutuu 80 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua haittaa. Jos muusta kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvasta liikenteestä aiheutuu huomattavaa haittaa kiinteistön tai rekisteriyksikön omistajalle, voidaan kunnan suostumuksella muiden kuin tieosakkaiden tienkäyttöä kieltää tai sitä rajoittaa.

Jos valtio tai kunta tämän tai muun lain perusteella avustaa tiekuntaa tai tieosakkaita yhteisesti tien parantamisessa tai uuden tien rakentamisessa taikka tie on tehty kokonaan tai osaksi kunnan varoilla, on kymmenen

vuoden ajan viimeisen avustuserän nostamisesta tai kunnan tekemän tietyön päättymisestä lukien noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään tien käyttämisestä muiden kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvaan liikenteeseen.

97 a §

Valtionavustukseen oikeutettujen yksityisten teiden kunnossapitoa voidaan seurata Tiehallinnon valitsemien tarkkailuteiden avulla. Tarkkailutiekse valitun tien tiekunta on velvollinen antamaan Tiehallinnolle seurantaan varten tarvittavia tietoja.

98 a §

Valitus tiepiirin valtionapua koskevaan päätökseen tehdään sille hallinto-oikeudelle,

jonka tuomiopiirissä tie tai suurin osa siitä sijaitsee. Tässä laissa tarkoitettuihin valtion-apuihin sovelletaan muutoin, mitä valtion-avustuslaissa (688/2001) säädetään.

101 a §

Antaessaan 80 §:n 3 momentissa tai 96 §:n 1 momentissa tarkoitetun suostumuksen tien käytön kieltämiseen tai rajoittamiseen kunta antaa samalla myös tieliikennelain (267/1981) 51 §:n 2 momentissa tarkoitetun suostumuksen liikenteen ohjauslaitteen asettamiseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .

Helsingissä 27 päivänä syyskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Liikenne- ja viestintäministeri *Kimmo Sasi*

Laki**yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yksityisistä teistä 15 päivänä kesäkuuta 1962 annetun lain (358/1962) 33 a §:n 2 momentti, 38 a §, 38 c §:n 1 momentti, 52 §:n 1 momentin 11 kohta, 64 §:n 2 momentin 11 kohta, 10 luvun otsikko, 80 §, 89 a §:n 2 momentti sekä 96 ja 98 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 33 a §:n 2 momentti laissa 555/1995, 38 a § laissa 521/1975 ja mainitussa laissa 555/1995, 38 c §:n 1 momentti, 52 §:n 1 momentin 11 kohta ja 98 a § laissa 1079/2000, 89 a §:n 2 momentti mainitussa laissa 521/1975 sekä 96 § laissa 1606/1995 ja mainitussa laissa 1079/2000, sekä

lisätään 24 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 521/1975 ja 1079/2000, uusi 3 momentti, 38 c §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1079/2000, uusi 4 momentti sekä lakiin uusi 97 a ja 101 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettu korvaus määrätään vain, jos tiekunta tai, jollei tiekuntaa ole, tieosakkaat yhdessä tai joku heistä korvauksen määräämistä vaatii. Korvaus määrätään maksettavaksi tiekunnalle tai, jollei tiekuntaa ole, tieosakkaille yhteisesti. Jolleivät toimituksessa läsnä olevat tieosakkaat muuta sovi, korvaus osittellaan tieosakkaiden kesken tieyksikköjen mukaisessa suhteessa tai muun kohtuullisen perusteen mukaan. Korvausta koskeva asia ratkaistaan samassa yhteydessä, jossa 1 momentin mukainen oikeus tiehen annetaan.

33 a §

Korvaukset, jotka johtuvat 9 §:n 2 momentissa tai 10 §:n 2 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä, maksaa se, joka on vaatinut toimenpiteen suorittamista. Jos muullekin asianosaiselle aiheutuu toimenpiteestä ilmeistä hyötyä, voidaan hänet velvoittaa osallistumaan korvauksiin saamansa hyödyn mukaan.

Korvaukset, jotka johtuvat 9 a §:n 2 momentissa tai 10 §:n 2 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä, maksaa se, joka on vaatinut toimenpiteen suorittamista. Jos muullekin asianosaiselle aiheutuu toimenpiteestä ilmeistä hyötyä, voidaan hänet velvoittaa osallistumaan korvauksiin saamansa hyödyn mukaan.

38 a §

Toimitusmiehet voivat tietoimituksessa ilman eri määräystä suorittaa:

1) kiinteistön määrityksen, milloin toimenpide on tarpeen tiealueen määrittämiseksi tai muun tässä laissa tarkoitetun toimenpiteen suorittamiseksi;

2) tilusvaihdon sekä alueen siirtämisen tai liittämisen kiinteistöön rahana suoritettavaa täyttä korvausta vastaan, jos siten on vältettävissä sellaisen haitan syntyminen, joka 8 §:n mukaan estäisi tieoikeuden myöntämisen toisen alueeseen ja edellyttäen, ettei mainitun haitan syntymistä voida tien suuntaa muuttamalla kohtuullisin kustannuksin estää; sekä

3) tilusvaihdon, jolla voidaan vähentää sitä haittaa, joka tien tekemisestä aiheutuu kiinteistön tai sen osan tarkoituksenmukaiselle käyttämiselle.

Tilusvaihto ja alueen siirtäminen tai liittäminen kiinteistöön saadaan suorittaa, jos hakija tai asianomaisen alueen omistaja sitä vaatii. Edellytyksenä on, ettei toimenpiteestä aiheudu kenellekään sanottavaa haittaa. Muutoin sanotusta toimenpiteistä on soveltuvin osin voimassa, mitä kiinteistönmuodostamislain 59, 65 ja 66 §:ssä säädetään.

38 a §

Tietoimituksen yhteydessä toimitusmiehet voivat suorittaa ilman eri määräystä kiinteistön määrityksen, milloin toimenpide on tarpeen tiealueen määrittämiseksi tai muun tässä laissa tarkoitetun toimenpiteen suorittamiseksi. Samoin toimitusmiehet voivat ilman eri määräystä suorittaa sellaisen tilusvaihdon tai alueen siirtämisen, jonka suorittamistarve johtuu tien tekemisestä, tien tai tieoikeuden lakkauttamisesta taikka tieoikeuden muusta muuttamisesta, jos tietoimituksen hakija tai asianomaisen alueen omistaja sitä vaatii, taikka tilusvaihto tai alueen siirtäminen on tärkeää tarkoituksenmukaisen kiinteistöjaotuksen aikaansaamiseksi.

Tilusvaihdon edellytyksenä on, että sillä voidaan:

1) välttää sellaisen haitan syntyminen, joka estäisi kulkuyhteyttä koskevan järjestelyn suorittamisen;

2) vähentää huomattavasti niitä kustannuksia tai korvauksia, joita kulkuyhteyden järjestelystä muutoin aiheutuisi; tai

3) vähentää merkittävästi haittaa, joka kulkuyhteyden järjestelystä aiheutuisi kiinteistön tai sen osan tarkoituksenmukaiselle käyttämiselle.

Jos tilusvaihtoa ei voida sopivasti suorittaa tai asianomaisten kiinteistöjen omistajat sopivat alueen siirtämisestä, voidaan tilusvaihdon sijasta 2 momentissa mainitun edellytyksin arvoltaan vähäinen alue siirtää kiinteistöstä toiseen rahana suoritettavaa täyttä korvausta vastaan.

Tilusvaihdon ja alueen siirtämisen edellytyksenä on lisäksi, ettei siitä aiheudu kenellekään sanottavaa haittaa. Muutoin tilusvaihdosta ja alueen siirtämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä kiinteistönmuodostamislain 59, 65 ja 66 §:ssä säädetään.

Tilusvaihdossa ja alueen siirtämisessä arvioidaan kiinteistöstä toiseen siirtyvä alue erikseen luovuttavan ja vastaanottavan kiinteistön kannalta. Jos nämä arvot eroa-

vat toisistaan, erotus on määrättävä sen asianosaisen korvattavaksi, joka hyötyy tällaisen toimenpiteen suorittamisesta.

38 c §

Alueella, jolla tieoikeudet ovat epäselvät tai jolla liikenteellisten olosuhteiden muuttamisen vuoksi on tarpeen tehdä tai lakkauttaa teitä taikka muutoin järjestellä tieoikeuksia, voidaan tarkoituksenmukaisten tieyhteyksien järjestämiseksi ja tieoikeuksien saattamiseksi vastaamaan muuttuneita olosuhteita kunnan, tiekunnan tai kiinteistön omistajan hakemuksesta suorittaa tällaista aluetta koskeva tietoimitus (*alueellinen tietoimitus*). Tietoimitusta haetaan maanmittaustoimistolta, joka antaa toimitusmääräyksen ja huolehtii toimituksen suorittamisesta silloinkin, kun toimitus koskee kokonaan kiinteistönmuodostamislain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua aluetta. Jos yleinen etu vaatii, maanmittaustoimisto voi antaa määräyksen alueellisen tietoimituksen suorittamiseen hakemuksetta.

38 c §

Alueella, jolla tieoikeudet ovat epäselvät tai jolla liikenteellisten olosuhteiden muuttamisen vuoksi on tarpeen tehdä tai lakkauttaa teitä taikka muutoin järjestellä tieoikeuksia, voidaan tarkoituksenmukaisten tieyhteyksien järjestämiseksi ja tieoikeuksien saattamiseksi vastaamaan muuttuneita olosuhteita kunnan, tiekunnan tai kiinteistön omistajan hakemuksesta suorittaa tällaista aluetta koskeva tietoimitus (*alueellinen tietoimitus*). *Jos edellä tarkoitettu tieyhteyksien järjestely on tarpeen paikallisen liikenteen vähentämiseksi yleisellä tiellä taikka rautatien tasoristeyksien vähentämisen tai poistamisen vuoksi, alueellisen tietoimituksen suorittamista saa hakea myös yleisen tien tai radanpitäjä.* Tietoimitusta haetaan maanmittaustoimistolta, joka antaa toimitusmääräyksen ja huolehtii toimituksen suorittamisesta silloinkin, kun toimitus koskee kokonaan kiinteistönmuodostamislain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua aluetta. Jos yleinen etu vaatii, maanmittaustoimisto voi antaa määräyksen alueellisen tietoimituksen suorittamiseen hakemuksetta.

Korvaukset, jotka aiheutuvat yleisen tien tai radanpitäjän hakemuksesta suoritettavassa alueellisessa tietoimituksessa aiheutuvista tieyhteyksien järjestelyistä, on hakijan maksettava. Jos järjestelystä tulee muulle asianosaiselle erityistä hyötyä, voidaan hänet velvoittaa osallistumaan korvausten maksamiseen sen mukaan kuin kohdulliseksi harkitaan.

52 §

Jos kysymys on ennestään olevasta tiestä, on kunnan tielautakunnan, jolleivät asianosaiset ole heidän määrättävissään olevasta asiasta voineet sopia taikka jollei asiaa 38 §:n mukaan tai muutoin tämän lain nojalla ole ratkaistava tietoimituksessa, päätettävä jäljempänä mainituista asioista:

11) jäljempänä 10 luvussa mainituista asioista 80 §:n 3 momentissa tarkoitettuja asioita lukuun ottamatta; sekä

11) jäljempänä 10 luvussa mainituista asioista 80 §:n 4 momentissa tarkoitettuja asioita lukuun ottamatta; sekä

64 §

Tiekunnan kokouksessa on erityisesti päätettävä:

11) sellaisen kiellon antamisesta, josta säädetään 80 §:n 1 momentissa.

11) 80 §:n 1 momentissa tarkoitettuun säännölliseen toimintaan tarvittavan luvan antamisesta sekä sellaisen kiellon antamisesta, josta säädetään 80 §:n 3 momentissa.

10 LUKU

Tien tilapäinen käyttäminen ja muun alueen käyttäminen tilapäisesti tienä

80 §

Sille, jolla ei ole oikeutta tiehen, voi tieosakas taikka, jos osakkaat muodostavat tiekunnan, toimitsijamies tai hoitokunta antaa luvan 26 §:ssä säädettyä korvausta vastaan käyttää tietä määrättyihin tilapäisiin kuljetuksiin. Tieosakkaat taikka tiekunta voivat kuitenkin yleisesti kieltää kaikilla tai joillakin moottori- tai hevosajoneuvoilla tapahtuvan tien käytön tai työkoneiden kuljettamisen niiltä, joilla ei ole oikeutta tiehen, mikäli 96 §:stä ei muuta johdu. Tällainen kieltäminen ei ole esteenä tieosakkaan kiinteistölle kulkemiseen luvallisissa asioissa eikä estä toimitsijamiestä tai hoitokuntaa antamasta edellä tarkoitettua lupaa tiekunnan tien tilapäiseen käyttöön, jos siihen on painavia syitä.

10 LUKU

Tien muu käyttäminen ja muun alueen käyttö tilapäisesti tienä

80 §

Tien käyttämiseen tarvitaan tieosakkaiden taikka tiekunnan lupa, jos tietä käytetään:

1) muun kuin tieosakkaan järjestämään säännölliseen tai tilapäiseen toimintaan, josta aiheutuu vähäistä suurempaa haittaa tien pitämiseksi, tieosakkaille tai kiinteistölle, jonka alueella tien on; tai

2) muun kuin tieosakkaan hyväksi tapahtuviin tilapäisiin kuljetuksiin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua luvan voi antaa tieosakas taikka, jos osakkaat muodostavat tiekunnan, toimitsijamies tai hoitokunta, jos kysymys on tilapäisestä tien käytöstä. Tien käytöstä voidaan periä 26 §:n mukainen käyttömaksu kuljetuksen tai toiminnan järjestäjältä.

Tieosakkaat taikka tiekunta voivat yleisesti kieltää kaikilla tai joillakin moottori- tai hevosajoneuvoilla tapahtuvan tien käytön tai työkoneiden kuljettamisen niiltä, joilla ei ole oikeutta tiehen. Lisäksi tieosakkaat tai tiekunta voivat kunnan suostumuksella yleisesti kieltää tai rajoittaa tien käyt-

Milloin joku, jolla ei ole oikeutta tiehen tai 1 momentin mukaan oikeutta kulkea tiellä, tilapäisesti käyttää tietä moottori- tai hevosajoneuvoilla kulkemiseen tai työkoneen kuljettamiseen, hän on velvollinen vaadittaessa suorittamaan tien käytöstä 26 §:ssä tarkoitetun korvauksen sekä, mikäli tie on vaurioitunut, korvaamaan vahingon.

Jos tietä on käytetty vastoin 1 momentissa tarkoitettua kieltoa ja siitä vaaditaan rangaistusta, on myös korvausta koskevat vaatimukset tehtävä yleisessä tuomioistuimessa.

töä toimintaan, josta aiheutuu 1 momentissa tarkoitettua haittaa. Tässä momentissa tarkoitettu kielto ei ole esteenä tieosakkaan kiinteistölle kulkemiseen luvallisissa asioissa eikä estä toimitsijamiestä tai hoitokuntaa antamasta edellä tarkoitettua lupaa tiekunnan tien tilapäiseen käyttöön, jos siihen on painavia syitä. Valtion tai kunnan avustamien teiden osalta on kuitenkin voimassa, mitä 96 §:ssä säädetään.

Jos joku, jolla ei ole oikeutta tiehen, 1 tai 3 momentin vastaisesti käyttää tietä, hän on velvollinen vaadittaessa suorittamaan tien käytöstä 26 §:n mukaisen käyttömaksun sekä, jos tie on vaurioitunut, korvaamaan vahingon.

Jos tietä on käytetty 1 tai 3 momentin vastaisesti ja siitä vaaditaan rangaistusta, on myös korvausta koskevat vaatimukset tehtävä yleisessä tuomioistuimessa.

89 a §

Jos tietyön kustannuksiin tarvitaan etukäteen varoja, tulee tielautakunnan päätöksellään vahvistaa tarvittava määrä ottamalla huomioon 48 §:n 2 momentissa tarkoitettu kustannusarvio sekä samalla määrätä tieyksikköjen mukaan kultakin tieosakkaalta etukäteen perittävä osuus näistä kustannuksista.

Jos tietyön kustannuksiin tarvitaan etukäteen varoja, tulee tielautakunnan päätöksellään vahvistaa tarvittava määrä ottamalla huomioon 38 §:n 4 momentissa tarkoitettu kustannusarvio sekä samalla määrätä tieyksikköjen mukaan kultakin tieosakkaalta etukäteen perittävä osuus näistä kustannuksista.

96 §

Jos valtio tai kunta avustaa yksityisen tien kunnossapitoa tai kunta kustannuksellaan vastaa yksityisen tien kunnossapidosta, tien käyttämistä muuhun kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvaan liikenteeseen ei saa kieltää. Säännöllisen liikenteen harjoittamiseen tiellä tarvitaan tällöinkin tiekunnan tai tieosakkaiden suostumus. Jos muusta kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvasta liikenteestä aiheutuu huomattavaa haittaa kiinteistön tai rekisteriyksikön omistajille, voidaan kunnan suostumuksella muiden kuin tieosakkaiden tienkäyttö kieltää tai sitä rajoittaa.

96 §

Jos valtio tai kunta tämän tai muun lain perusteella avustaa tiekuntaa tai tieosakkaita yhteisesti tien kunnossapidossa, tien käyttämistä muuhun kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvaan liikenteeseen ei saa kieltää sinä ajanjaksona, jota avustus koskee. Sama on voimassa tiestä, jonka kunnossapidosta kunta vastaa kustannuksellaan. Säännöllisen liikenteen harjoittamiseen tarvitaan tällöinkin tiekunnan tai tieosakkaiden lupa samoin kuin tien käyttämiseen sellaiseen toimintaan, josta aiheutuu 80 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua haittaa. Jos muusta kuin tieosakkaiden hyväksi ta-

Milloin kunta on antanut avustusta yksityisen tien tekemiseen tai tehnyt tien kokonaan tai osaksi kunnan varoilla, on kymmenen vuoden ajan viimeisen avustuserän nostamisesta tai kunnan tekemän tietyön päättymisestä lukien noudatettava, mitä 1 momentissa on säädetty.

98 a §

Tiekunta voi hakea muutosta tiepiirin päätökseen, joka koskee valtionavustuksen tai sen osan takaisinperimistä, siltä hallinto-oikeudelta, jonka tuomiopiirissä tie tai suurin osa siitä sijaitsee, *siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään*. Muihin valtionavustusta koskeviin tiepiirin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla

pahtuvasta liikenteestä aiheutuu huomattavaa haittaa kiinteistön tai rekisteriyksikön omistajalle, voidaan kunnan suostumuksella muiden kuin tieosakkaiden tienkäyttö kieltää tai sitä rajoittaa.

Jos valtio tai kunta tämän tai muun lain perusteella avustaa tiekuntaa tai tieosakkaita yhteisesti tien parantamisessa tai uuden tien rakentamisessa taikka tie on tehty kokonaan tai osaksi kunnan varoilla, on kymmenen vuoden ajan viimeisen avustuserän nostamisesta tai kunnan tekemän tietyön päättymisestä lukien noudatettava, mitä 1 momentissa säädetään tien käyttämisestä muiden kuin tieosakkaiden hyväksi tapahtuvaan liikenteeseen.

97 a §

Valtionavustukseen oikeutettujen yksityisten teiden kunnossapitoa voidaan seurata Tiehallinnon valitsemien tarkkailuteiden avulla. Tarkkailutieksi valitun tien tiekunta on velvollinen antamaan Tiehallinnolle seuranta varten tarvittavia tietoja.

98 a §

Valitus tiepiirin valtionapua koskevaan päätökseen tehdään sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä tie tai suurin osa siitä sijaitsee. Tässä laissa tarkoitettuihin valtionapuihin sovelletaan muutoin, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

101 a §

Antaessaan 80 §:n 3 momentissa tai 96 §:n 1 momentissa tarkoitetun suostumuksen tien käytön kieltämiseen tai rajoittamiseen kunta antaa samalla myös tieliikennelain (267/1981) 51 §:n 2 momentissa tarkoitetun suostumuksen liikenteen ohjauslaitteen asettamiseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.